

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată in săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului : Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " pe 1/2 an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiunilor : Pentru publicațiunilor oficiose, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Corespondințele sânt a se adresa redacțiunei „FÓIA DIECESANĂ“ ; érá banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană in Caransebeș.</p>
--	--	---

Cuprinsul : Doaezeci și cinci de ani ai Mitropoliei noastre renviate. — Circulariu. — Ciril, Metodie și adevărul ortodoxiei. (Continuare.) — Producerea sfeclelor de zachar în ținutul Vêrșetului și al Bisericii-Albe. — Convocare. — Varietăți. — Concurse.

Doaezeci și cinci de ani ai Mitropoliei noastre renviate.

Ziua de 12/24 Decemvrie 1864. va fi pururea amintită cu pietate de către poporul bisericii noastre române greco-orientale din Ungaria și Transilvania.

Aceasta este ziua, în carea s'au curmat suferințele bisericii noastre, suferințele de mai mult de un seclu și jumătate. Ele s'au curmat prin îndurarea Cerescului Părinte, carele ne a întărit în credința justelor noastre aspirațiuni. Ele s'au curmat prin grația preabunului nostru Monarch Împărat și Rege, *Francisc Iosif I.* carele a ascultat ferbintele rugări ale credinciosului Seu popor.

Aceasta este ziua, în carea Maiestatea Sa prin preafinaltul Seu autograf, „satisfăcând rugărilor Românilor greco-orientali din Transilvania și Ungaria, a încuviințat preagrățios, ca pentru densusă se se înființeze o Mitropolie independentă, coordinată cu cea sârbească și ca biserica episcopală din Transilvania să se înalte la demnitate mitropolitană.“

Cu câtă bucurie, cu cât entusiasm a fost salutată această zi de credincioșii bisericii noastre. Serviții dumnezeesci, felicitări, bancheturi s. a. au fost isbucnirea sântimintelor din inimile pline de îndestulare.

Deodată cu Mitropolia s'a înființat și *Episcopia română greco-orientală a Caransebeșului*; ceeace pentru noi cei din această diecesă a fost cu atât mai îmbucurătoriu, cu cât noi, cesti din părțile Bănatului, simțiam mai dureros lipsa independenței

bisericii noastre. Pentru aceea au și fost bănațeni aceia, cari au dat mai mult ajutoriu Marelui *Andreiu*, în lupta cea grea și îndelungă pentru recăștigarea Mitropoliei.

Dar nu numai că am căștigat independența bisericii noastre, ci, din grația *Maiestății Sale* și din bunăvoința guvernului țerii, noi am căpătat și o constituție bisericească, întemeiată pe sântele canoane și pe vechile așezeminte ale bisericii creștinesci, corespunzătoare spiritului timpului, corespunzătoare desvoltării noastre.

În cadrul acestei constituții ne este dată posibilitatea de a cresce bisericii noastre fi credincioși și morali, eară statului cetățeni harnici și folositori.

Este deci sânta noastră detorință, să ne dovedim totdeuna demni de acest scump odor prin credința noastră către tron și patrie, prin aceste virtuți cetățenesci moștenite dela străbunii nostri.

Să ne arătăm demni următori ai acelor mari bărbați, cari cu grele lupte ni-au zidit această fortăreață pentru sânta noastră biserică, căreia să-i fim stâlpi tari, neclățiți și sentinele neadormite, păzindu-o cu pietate și cu tărie sufletească — sântă, întregă și neștirbită.

Să ne dovedim demni prin aceea, că ne însuflețim de adevăratul spirit creștinesc, delăturând și alungând dintră noi orice patimi, orice interese particulare, care ar fi calificate de a tulbura buna înțelegere frățască, de a împedeca conlucrarea noastră spre marețul scop al umanității și al înaintării bisericii și neamului nostru românesc.

Nr. 1102. B. ex 1889.

Onorată preoțime parochială!

În urma unor dispunțiuni mai noave a articolului de lege VI. din 1889 despre puterea armată, ivindu-se greotății în privința căsătoriei din punct de vedere a îndătoririi de a milita, s'au sulevat următoarele trei întrebări:

1. oare se pot cununa indivizi, cari în faptă au fost a 3-a oară la asentare, și au implinit al 22-lea an al vârstei lor? mai departe:

2. oare e îndătorat preotul cununătoriu a fi cu privire la acea împrejurare, că și indivizi în a 4-a clasă, adecă cari sânt în al 24-lea an al vârstei lor, pot veni sub asentare? și în fine

3. că oare ce procedură se se observeze la cununie față cu aceia, cari în faptă au fost deja a 3-a oară la asentare, însă de presinte sânt numai în clasa a 2-a de asentare?

La aceste 3 întrebări Escelenția Sa Domnul Ministru reg. ung. pentru apărarea țerei, cu Nota sa Nr. 28290 ex 1889 se esplică în următorul chip:

Înainte de toate trebuie să permit, cumcă în înțelesul § 50 din art. de lege VI din 1889, despre puterea armată, întrat în viață la 13 Aprilie a. c.:

„Căsătoria nu este permisă înainte de vârsta îndătoririi de a milita, și înainte de eșirea din a 3-a clasă de asentare. Excepțiune se face cu aceia, cari la asentare au fost sterși, seau cari în a 3-a clasă de asentare n'au fost înrolați.“

Mai departe observ, că obligământul de a se presenta la asentare se începe cu 1 Ianuarie a aceluși an, în carele îndatoratul de a milita își implinesce anul al 21-lea al vieții sale, și că îndătorirea de a se presenta la asentare — în cazul legalei împliniri al aceleia — se sfârșește cu 31 Decembrie al aceluși an, în carele îndatoratul de a se presenta la asentare implinesce anul al 23-lea al vieții sale, când adecă acela și ese din a 3-a clasă de asentare.

La asentare în fiecare an se chiamă 3 clase.

Indivizi de sexul bărbătesc născuți în restimpul dela 1 Ianuarie până la 31 Decembrie al unui și aceluiaș an, împreună luați formează o clasă (de asentare), care după anul de nascere începând dela cea mai tinăra, se designază cu numele de clasa I-a, II-a, III-a a (de asentare).

După permiterea acestora, cu privire la susatinsa 1. și a 3-a întrebare, cu totul identice în esență, că adecă: potu-se cununa îndatorății de a milita, cari în faptă s'au prezentat a 3-a oară la asentare, și au implinit anul al 22-lea al vieții lor, va să dică, cari acuma în sensul legii celei noi despre puterea armată, sânt numai în a 2-a clasă de asentare? și că față cu acestia ce procedură se se observeze? — Să respunde:

Cumcă acești indivizi, ca unii cari în anul curent 1889 sânt numai în clasa a 2-a, fără permisiune excepțională nu se pot căsători, respective nu pot fi cununați, afară de aceia, cari cad sub excepțiunile înșirate în alinea a 2-a, punctul 1. § 19. a instrucțiunii legii noi despre puterea armată, adecă aceia, cari la asentarea recruților au fost declarați de neapți pentru armă, sau de sterși.

Cu privire însă la a 2-a întrebare amintită la început, că oare preotul cununătoriu este îndătorat a fi cu privire la acea împrejurare, că și indivizi din clasa a 4-a, adecă cari sânt în al 24-lea an al vieții lor, eventual pot veni la asentare, — observ că, deoarece articolul de lege VI din anul 1889 despre puterea armată, nu dispune nimic în privința chemării clasei a 4-a, întrebarea pusă în această privință cade de sine.

Deci aceste desluciri ministeriale, comunicate noave cu ordinațiunea circulară din 20. Nov. a. c. Nr. 47076 al Înaltului Ministeriu de culte și de instrucțiunea publică, se aduc la cunoscința preoțimeii parohiale spre strinsă păzire în casurile obveniente, și cu îndătorirea de a introduce ordinațiunea de față în protocolul circularilor.

Caransebeș, în 8 Decembre 1889.

Episcopul diecesan

Nicolae Popea, m. p.

„Ciril, Metodie și adevărul ortodoxiei.“

Recensiune de presbiterul Trifon Militariu.

(Continuare din Nr. 49).

II.

Neavând doctrina *filioque* bază în sânta Scriptură, biserica apuseană caută să și-o justifice cel puțin cu provocare la Tradițiune.

Ei aduc ca dovezi:

a) Pre Monotești și Iconomachi, cari la timpul lor se fie înfruntat creștinii apusenii pentru doctrina lor „*filioque*“.

b) Epistola papei Ormisdas către împăratul Iustin din anul 514. carea se fie conținut următoarele: „E cunoscut că însușirea Tatălui e, că nasce pe Fiul; însușirea Fiului, de a fi născut din Tatăl, căruia e asemenea; însușirea Sântului Spirit e, de a purcede din Tatăl și din Fiul.“

c) Sinodul ecumenic al III., carele au anatemizat simbolul nestorian au învățat despre Spiritul Sânt, că nu e Fiul, nici că și-a căpătat ființa din Fiul, și au recunoscut de valide anatematismele S. Ciril Alesandrinul.

d) Mulțime de locuri din scrierile Sântilor Părinți apusenii și resăriteni.

Îndată vom esamina dovezile apusenilor arătând însemnătatea lor pentru întrebarea despre purcederea Spiritului Sânt.

Ad a). Amintind despre Monotești ca de o dovadă a afirmării lor, se provoacă la cunoscuta epistoală a S. Maxim Mărturisitorului trimisă presviterului Marin, cașicum S. Maxim vorbind despre Greci i-ar fi considerat de Monotești, prin urmare de eretici, din cauză, că Grecii au condamnat pe apusenii pentru doctrina lor *filioque*. Deacă Monoteștii au crezut în purcederea Sântului Spirit numai dela Tatăl, precând după afirmarea apusenilor atât biserica apuseană, cât și cea resăriteană au crezut încă în seclul al VII. în purcederea Spiritului Sânt și dela Fiul, pentru ce sinodul ecumenic al VI. carele au anatemitat eresul Monoteștilor, pentru ce celelalte sinoade și alți Sânti Părinți, cari s'au ocupat cu Monoteștii, pentru ce zic, toți aceștia n'au condamnat dogma despre purcederea Spiritului Sânt numai dela Tatăl? Deacă întreaga biserică au crezut încă în seclul al VII. în purcederea Sântului Spirit și dela Fiul, pentru ce condamnă Monoteștii numai pe apusenii pentru doctrina lor despre *filioque* și nu și pe resăriteii, cari li-au fost mai aproape și mai la îndemână decât apusenii?

Cu privire la Iconomachi se provoacă apusenii la cronicariul Ado, afirmând că s'au escat luptă între Greci, respective între Iconomachi și dreptcredincioșii apusenii, din care cauză s'au ținut sinod pe timpul lui Pipin. Ado scrie în cronica sa: „În anul 767. dela intruparea Domnului, s'au adunat sinodul ca să se dezbătă diferența dintre Greci și Romani, că oare Spiritul purcede el și dela Fiul, precum purcede dela Tatăl, apoi după aceea despre Icoanele Sântilor.“

Trebue observat, că Ado au scris cronica sa la o sută de ani după acest sinod, în carele cu anevoie va fi fost controversa despre purcederea Spiritului Sânt, cauza convocării acestui sinod. Abstrăgând dela toate acestea întreb, că unde se numesc aci Grecii Iconomachi? Au nu se știe că tocmai cei din Galia au condamnat venerarea sântelor icoane? Și aci putem repeta aceleași întrebări, cari le-am pus când am vorbit despre Monotești. Deacă sinoadele au condamnat pe Iconomachi, pentru ce n'au condamnat și pe cei ce n'au voit se creadă în purcederea Spiritului Sânt și dela Fiul?

Ad b). Provocarea apusenilor la epistola papei Ormisdas ca la dovada, că întreaga biserică au crezut în doctrina *filioque*, este, moderat exprimându-mă, foarte neprecugetată. Am citat pasagiul la carele se provoacă apusenii și aici adaugem, că pasagiul acesta e falsificat, prin urmare mărturie mincinoasă. Cardinalul Mansi în colecțiunea sa, referitoriu la acest pasagiu, zice următoarele: „De prima mână au fost scris.“ „E cunoscut asemenea, în ce stă și însușirea Sântului Spirit. . . De altă mână s'au cores locul acesta mai târziu în următorul mod: E cunoscut că însușirea Sântului Spirit de a purcede dela Tatăl și dela Fiul. . .“ Și acuu după ce un Cardinal apusean recunoaște acest falsificat, ce mai

putem zice despre celelalte locuri din scrietorii vechi bisericesci, cari se citează ca dovezi pentru *filioque*? Ce se mai zicem despre Teologii apusenii, când doară cel mai renumit dintre ei, Ioan Perrone, aduce acest loc de argument și se provoacă la acest falsificat ca la dovada cea mai puternică despre doctrina *filioque*?

Ad c). Spre întărirea afirmațiunilor lor se mai provoacă apusenii și la sinodul al III. ecumenic, carele după părerea lor ar fi mărturisit pe față purcederea Spiritului Sânt și dela Fiul prin aceea, că ar fi condamnat pe Nestorienii și aprobat Anatematismele S. Ciril. Dovezile aceste însă sânt, ca și celelalte, fără de temei. Sinodul ecumenic anatemitând simbolul Nestorian, subșternut prin presviterul Harisic, n'au anatemitat tot cuprinsul simbolului, ci numai învățătura nestoriană. Dovadă ne este ne este canonul al 7. al acestui sinod, în carele se condamnă numai învățătura lui Nestoriu despre intruparea unului născut Fiul al Tatălui. E arbitrară deci afirmarea, că condamnarea se estinde și asupra învățăturai despre Spiritul Sânt. Sinodul nici că putea condamna din acest simbol și cuvintele referitoare la Sântul Spirit. Acestea nu numai că nu conțin nimic heterodox, ci sânt apriat îndreptate contra lui Macedoniu, carele propăga eresul că Spiritul Sânt e numai o făptură a Fiului. Despre aceasta ne putem convinge din însuși textul simbolului nestorian. Nestoriu n'au sulevat cestiunea despre purcederea vecinică a Spiritului Sânt, deci sinodul ecumenic, dar nici singuraticii Sânti Părinți, nu l-au condamnat pentru vre-o învățatură falsă despre Sântul Spirit.

Despre anatematismele S. Ciril adaug, că ele cu nimica nu întaresc dogma apusenilor despre purcederea Sântului Spirit și dela Fiul. Din contră imputând Teodorit Sthui Ciril că nu învață drept despre Spiritul Sânt, Sântul Ciril în apărarea sa trimisă lui Ioan din Antiochia scrie despre Spiritul Sânt astfel, încât s'ar putea de aci deduce cu tot dreptul, că Sântul Ciril nu numai că nu apăra doctrina *filioque*, ci o condamnă ca pe una, ce nu coresponde învățăturai întregii biserici despre purcederea Spiritului Sânt.

Pentru întărirea opiniunii lor, apusenii se provoacă în fine și la scrierile Sântilor Părinți și ale învățătorilor bisericesci. Mulțimea locurilor din scrierile Sântilor Părinți, unde se vorbește despre Spiritul Sânt, e așa de mare, încât s'ar putea scrie tomuri întregi. Noi vom tracta numai puține dintre aceste locuri, numai câte vor fi neapărat de lipsă pentru constatarea, că înzadar se provoacă apărătorii doctrinei *filioque* la Sântii Părinți, pentru ca se adeverească dreapta lor credință despre purcederea Spiritului Sânt.

Foarte multe citate, cari le înșiră apusenii în favorul adausului *filioque*, nu se află de felu în scrierile Sântilor Părinți, sânt numai invențiuni.

Aşa de exemplu zic ei, că într'un simbol al Sântului Ieronim ar sta cuvintele: „Spiritul Sânt, carele purcede dela Tatăl şi dela Fiul e coetern şi asemenea întru toate Tatălui şi Fiului,“ precând acest citat nu se află de feliu în memoratul simbol, precum documentează aceasta chiar şi un scriitoriu apusean. Apărând în sinodul florentin Ioan, provincialul dominicanilor, adausul *filioque*, se provoacă la mărturisirea credinţei a papei Damas, trimisă episcopului Paulin din Antiochia susţinând, că aci ar fi întraltele şi următoarea espresiune: „Cred şi în Spiritul Sânt, carele nu e Tată nici Fiul, ci purcede din Tatăl şi din Fiul.“ Într'aceea cuvintele acestea nu se află de feliu în scrisoarea papei Damas; din contră acest Sânt Părinte mărturiseşte apriat, că crede în purcederea Spiritului Sânt numai din Tatăl.

Toma Aquineanul, apoi Belarmin şi mulţi alţi apusenii se provoacă la vorbirile ţinute în sinodul din Nicea de Sântul Atanasie cel Mare contra Arienilor, şi la epistola acestui Sânt lui Serafion citând mai multe locuri, în cari s'ar zice, că Spiritul Sânt purcede şi dela Fiul. Astfeliu de locuri însă nu conţin de feliu scrierile Sântului Atanasie, şi apusenii ar face bine se ne arete acele locuri.

Constătăm de altă parte ca un ce remarcabil, că aproape întreg restul dovezilor scoase din scrierile Sântilor Părinţi şi referitoare la purcederea Spiritului Sânt, — sânt falsificate. E dureros a fi constrins să enunці, că înşişi creştinii au putut să falsifice scrierile Sântilor Părinţi şi a adauge, că mulţi dintre învăţaţii apusenii s'au ridicat contra acestui sacrilegiu. Nu întrebăm cum s'au putut în tēmpla lucrul acesta condamnabil prea bine cunoscut în lumea literară, dar întrebăm, că cum au îndrăsnit teologii apusenii să se mai provoace la atari pasagi falsificate spre a dovedi purcederea Spiritului Sânt şi dela Fiul, şi încă de a înputa bisericii orientale necredinţa lor în *filioque* ?!

Pentru ilustrarea celor zise unele exemple: Apusenii Bec şi Calce, în argumentarea lor despre *filioque*, citează ca dovadă şi următorul loc din cuvântarea a treia a Sântului Grigoriu Nisanul despre rugăciunea Domnului: Spiritul Sânt se chiamă Spirit din Tatăl şi are mărturie că e *Spirit din Fiul*.“ Falsificarea au recunoscut-o şi însuşi Iesuitul Petauiu zicând, că locul acesta trebuie cetit în următorul chip: „Spiritul Sânt se chiamă Spirit din Tatăl şi are mărturie că e *Spiritul Fiului*.“

Petru Lombardul şi alţii estrag din serierea Sântului Ambrosie despre Spiritul Sânt următoarele cuvinte: „Tatăl e de o fiinţă cu Fiul, carele e dela Tatăl şi cu Spiritul Sânt, carele purcede din Tatăl şi din Fiul,“ precând în toate ediţiile scrierilor Sântului Ambrosie sună locul acesta: Tatăl e de o fiinţă cu Fiul, carele e dela Tatăl, şi cu Spiritul Sânt, carele purcede din Tatăl.“ Iesuitul Pasebie citează din istoria lui Damaschin despre Varlaam şi Iosafat următoarele: „Recunoaşte pe unicul Spirit

Sânt, carele purcede *din Tatăl şi din Fiul!*“ Apuseanul editor al scrierilor Sântului Ioan Damasceunul, cunoscutul Bilie, n'au reprodus în locul citat cuvintele „şi dela Fiul,“ tot aşa cardinalul Belarmin şi renegatul Alatie au admis, că citatul loc au fost falsificat. Mai adaug în fine că şi renumitul Perrone au constatat în opul seu „*Prælectiones theologice*“, că confrăţii săi apusenii au falsificat o mulţime de locuri din scrierile Sântilor Părinţi şi învăţători bisericesci.

Restul citatelor apusene aduse ca dovezi despre purcederea Spiritului Sânt şi dela Fiul s'au că sânt fragmentele unor pasagi din scrierile Sântilor Părinţi rupte din legătura lor, cu tendinţa de a le da un înţeles, carele nu-l au, seau că tractează despre trimiterea Spiritului dela Fiul, va să zică despre purcederea lui temporală, şi se datează abea din secul al cincilea, când s'au început a se vorbi în unele părţi apusene despre purcederea temporală (trimiterea) a Spiritului Sânt dela Fiul. Şi deacă în fine am voi să şi admitem, că în aceste părţi apusene s'au crezut în purcederea vecinică a Spiritului Sânt şi dela Fiul, dar una nu poate nime admite şi anume, că credinţa aceasta ar fi fost credinţa bisericii universale, ci fiecare ar fi constrins se recunoască, că aceasta au fost credinţa particulară a unor bărbaţi din apus şi a unor scrietori de puţină însemnătate.

(Va urma).

Producerea sfeclei de zachar în ţinutul Vêrşeţului şi al Bisericii-Albe.

Devastările cauzate prin filoxeră au constrins pe proprietarii nostri de vinii a-şi scoate vinile şi a se ocupa cu alt ram de producţiune, într'impjurările actuale mai rentabil... Astfeliu au făcut şi economii nostri dîmprejurul Vêrşeţului şi al Bisericii-Albe. Vêzând ei că vinile atăcate prin implacabilul duşman nu răsplătesc nici chiar spesele producţiunii au încercat a produce cereale. Însă preţurile aşa zicând de batjocură ale cerealelor, cât şi cantităţile cele mici ale produselor recoltate, nu ajung nici pe departe de a asigura economului un venit curat corespunzătoriu.

Astfeliu positia economilor amintiţi a devenit de tot critică. Într'aceste împrejurări s'au ivit în ţinuturile amintite agenţii unui consort, care ar fi gata a înfiinţa în Vêrşeţ o fabrică de zăchar în cas dacă economii nostri s'ar deobliga a produce fabricei pe lângă un preţ satorit o cantitate anumită de sfecle.

Părintele Mihaiu Juica din Srediscea-Mică s'a adresat zilele trecute într'o epistoală privată provocându-mă, că să-mi dau şi eu părerea în aceasta cestiune adânc tăietoare în interesele economilor nostri şi mai ales să-mi exprim părerea, că în cât

ar fi de a se recomanda economilor înbrățișarea noului ram de producțiune și că oare stoarce-se prin sfecla de zahar pământul sau ba, și dacă da, oare în acea măsură, încât va trebui să se gunoiască pământul după dânsa. — Eu am dat Părintelui Mihaiu Juica răspunsul corespunzătoriu promițându-i totodată că voiu încerca a lămuri aceasta cestiuoc și în „Foaia diecesană.“ —

Acuma după ce am primit dela amintitul onorabil Părinte și condițiunile puse producătorilor de fabricant sum în poziția de a satisface promisiunei mele.

Producerea sfeclii de zahar e la noi o întreprindere nouă pe terenul producțiunii și ca atare trebuie să fie înainte bine judecată.

Înainte de toate trebuie să ne dăm răspuns la următoarele întrebări: 1. Că oare aducene-va întreprinderea cea noaună un venit curat corespunzătoriu ostenelelor noastre. 2. Că oare nu se stoarce pământul prin producerea de sfeclă în acea măsură în cât să se pericliteze fertilitatea pământului pentru viitoriu. 3. și că condițiunile puse de fabricant sânt ele ase accepta fără modificare sau ar fi de lipsă că una sau altă condițiune să se modifice.

În privința venitului curat al unui juger catastral Dl Rittiger în publicațiunea sa pe basa încercărilor făcute în Vêrșeț, Vlaičovêț, Podpornea, Cudriț, face următoriu calcul:

Un juger catastral produce 200 de măji metriche de sfeclă. Socotind maja metrică cu 75 cruceri, jugerul ar aduce un venit brut de . 150 fl. — cr. Abstrăgând spesele producțiunii în

sumă de . . . . . 42 fl. 29 cr.
ar rămânea economului un venit

curat de . . . . . 107 fl. 71 cr.
ceea ce ar fi întru adevêr un venit curat splendid precum zice și Dl Rittiger.

Însă e întrebarea, că aduce-va pământul în tot anul cantitatea de sfeclă de 200 de măji metriche pe un juger.

În privința aceasta numai viitoriu ne poate da deslucire, pentru-că datele comunicate de Dl Rittiger, ca rezultatul încercărilor făcute în susamintitele locuri, cred că ar fi a se primi pe lângă oare care rezervă și anume din cauză că — precum se vede — încercările nu s'au făcut pe parcele de un juger, ci pe parcele mai mici, și din recolta acestor parcele s'a socotit cantitatea recoaltei unui juger catastral, ceea-ce nu poate fi corect, de oare-ce din experiență scim, că cât de tare variază cantitatea recoaltei pe diferitele locuri ale unuia și aceluiași juger de pământ.

Afară de aceasta cantitatea de 200 de măji metriche pe un juger se referă la anii în cari condițiunile climatice sânt favorabile vegetațiunii, dar nu și la anii de secetă, cari la noi nu sânt prea rari, din contră am putea afirma că avem mai mulți ani de secetă decât ani buni.

În astfelu de ani de secetă precum bine zice Dl chemic Dr. J. Telbisz în broșura sa: „Über Zuckerbauversuche und Zuckerfabrikation in den Comitaten Temes und Torontal“ Temesvar 1889. economul va recolta în auul cel mai bun 80—100 de măji metriche, venitul brut prin urmare întră astfel de împrejurări și pre lângă prețul de 75 cruceri pentru maja metrică ar fi numai 60—75 florini; ear venitul curat după destragerea speselor de producțiune în sumă de 42 fl. 29 cr. ar fi numai 17 fl. și 71 cr. și în cazul cel mai bun 32 fl. 71 cr., adecă un venit curat care ni-l aduc și cerealele sau plantele de nutreț. Dar ce venit curat ar avea economul, dacă n'ar produce nici chiar cantitatea susamintită de 80—100 măji metriche pe un juger catastral, și de sigur că astfel de casuri vor și obveni?

Din acestea vedem, că producătoriu în anii nefavorabili nu e asigurat un venit curat suficient, ceea-ce s'ar putea cere dela o întreprindere împreunată cu atâtea greutăți precum e cea de față; și nu e asigurat venitul nici pe lângă prețul de 75 cruceri presupus de dl Rittiger, cu atât mai puțin în cazul dacă fabricantul va stabili un preț mai mic decât cel amintit.

Spre a asigura producătoriu și în anii nefavorabili un venit corespunzătoriu ostenelelor lui, Dl chemic Dr. J. Telbisz recomandă producătoriu stabilirea prețului după conținutul procentual al zaharului aretat prin polarimetru din cauză, că s'a esperiat că în anii de secetă, când un juger produce mai puțin, sfecelele conțin mai mult zahar, prin urmare pre lângă o recoaltă cantitativ mai mică producătoriu ar ajunge aproape tot acel venit, cel ajunge în anii cei buni, pre lângă o cantitate mai mare de sfeclă calitativ mai inferioare.

Amăsurat propunerii chimicului susamintit fabricantul ar avea să plătească pentru o majă metrică de sfeclă cu 12% de zahar prețul minimal de 70 cr. și pentru fiecare procent de zahar ce trece preste 12% cel puțin 8 cr., așa că producătoriu ar primi pentru o majă metrică de sfeclă cu 13% de zahar $70+8=78$ cr. pentru una cu 14% ar primi $70+16=86$ cr. și așa mai departe. — Totodată ne aduce de exemplu fabrica Asoțiațiunei din Querfurt, unde a fost D-Sa activ ca chemic, care fabrică pe lângă modalitățile de mai sus a plătit în anul 1886/7 pentru o majă metrică de sfeclă 1 fl. 20 de cruceri și pe lângă aceasta a mai dat Asoțiaților o dividendă de 30% cu finea anului.

Datele comunicate de Dl Telbisz, referitoriu la calitatea sfeclilor recoltate pe câmpiile de încercare dimprejurarul Vêrșețului — presupunând esactitatea acestor date — mă constrâng a mă alătura la părerea Dlu Telbisz în privința stabilirii prețului după conținutul procentual al zaharului aretat prin polarimetru și nu pociu decât să recomand această modalitate favorabilă producătoriu, presupunând că

stabilirea conținutului procentual al zaharului se va executa cu conștiințioasă din partea fabricantului pre lângă controla unui organ expert, ales din mijlocul producătorilor.

Pe baza analizei întreprinse de D-Sa, Domnul Telbisz ne comunică, că sfecele recoltate pe câmpiile de încercare susamintite, au conținut mai mult 16.30% și mai puțin 10.90% de zahar, ear conținutul procentual mijlociu au fost 13.07%.

Socotind pentru fiecare măjă metrică 70 cr. și adăugând la acestia pentru fiecare procent ce trece preste 12% de zahar 8 cr., economul nostru pentru o măjă metrică de sfecele cu 15% de zahar ar primi $70+3 \times 8=94$ ear pentru o măjă metrică de sfecele cu 16% ar primi $70+4 \times 8=118$ cr. prin urmare și în anii cei slabi în cari abea ar produce 80. de măji pe un juger, ar primi un preț suficient și venit curat destul de frumos.

Acestea cred că se pot primi ca răspuns la întrebarea ce privesce rentabilitatea producerii de sfecele de zahar.

Vin acum a încerca de a răspunde și la a 2-a întrebare de mare importanță și adevărată, că oare stoarce-se pământul prin sfecele în acea măsură în cât să fie periclitată fertilitatea pământului în viitoriu și dacă da, ce măsuri să luăm spre a preveni acestui pericol.

După analiza lui E. Wolff în 1000 de chilogramme de sfecele de zahar se află:

Nitrogen	1.6	chilogramme
Kali	3.8	"
Var	0.4	"
Magnesia	0.6	"
Phosphor	0.9	"

Fiindcă dintră aceste materii cele mai însemnate și mai greu de restituit sânt: Kali și phosphorul, drept aceea în calculările următoare numai la acestea vom reflecta.

Cantitatea materiilor susamintite se scoate în fiecare an prin 1000 de chgrame de sfecele, prin urmare, dacă un juger produce 200 de măji metriche de sfecele, în fiecare an se scot din pământ.:

Kali $20 \times 3.8=76$ chgrame*)

Phosphor $20 \times 0.9=18$ chgrame.

Din aceste materii se restituie pământului o parte prin cele 36% de comină de sfecele ce, amensurat contractului dintră fabricant și producător, are să le primească producătorul din fabrică.

După analiza susamintitului Wolff, comina de sfecele de zahar conține în 1000 de chgrame:

Kali 3.8 chgrame

Phosphor 1.1 chgrame.

Economul primesce pentru 200 măji metriche de sfecele înderept 2×36 adevărat 72 măji metriche de

comină. În aceste 72 de măji metriche de comină se află:

Kali $0.38 \times 72=27.36$

Phosphor $0.11 \times 72=7.92$.

Din cauză că comina se dă vitelor de nutreț, o parte din materiile aceste rămân în corpul animalic și numai o parte apare în gunoău. De regulă se socotesce că 50% adevărat jumătate din materiile consumate în formă de nutreț se depun în corpul animalic și numai 50% părăsesc corpul în formă de gunoău, prin urmare, din cantitatea materiilor conținute în 72 de măji metriche de comină: numai jumătate se restituie pământului și adevărat:

Kali $\frac{27.36}{2}=13.18$

Phosphor $\frac{7.92}{2}=3.96$

Abstrăgând această cantitate de materii din cantitatea materiilor scoase prin sfecele recoltate și vindute fabricantului:

Kali $76-13.18=62.82$ chg.

Phosphor $18-3.96=14.04$ chg.

aflăm că mai rămâne o cantitate mare nerestituită și anume din Kali 62.82 chg. ear din phosphor 14.04 chgrame cantități relativ foarte mari**)

Nu e neinteresant a asemăna această cantitate de materii nerestituită cu cantitatea nerestituită la cereale și la plântele de nutreț.

Tot pe baza analizei lui Wolff dintr'un juger catastral se scot prin recoalta anuală:

	Kali	Phosphor
la grâu	14.65	11.2
la orz	15.40	9.7
la trifoiu	4	0.13

Din acestea se restituie pământului prin gunoăul vitelor:

	Kali	Phosphor
la grâu	4.72	1.6
la orz	5.35	0.95
la trifoiu	2	0.065

Abstrăgând aceste cantități restituite din cantitatea scoasă prin recoalta anuală rămân nerestituite

	Kali	Phosphor
la grâu	9.93	9.6
la orz	10.05	8.75
la trifoiu	2	0.065

Asemănând mai din aproape cu acestea cantitatea cea nerestituită la sfecele aflăm, că la ele rămâne cea mai mare cantitate de materii nerestituite.

Pe baza acestora putem afirma că sfecele în raport cu celelalte plânti economice scot din pământ

**) Toate aceste materii nerestituite sânt în vecei pierdute pentru producător și trec în posesiunea fabricantului, care astfel nu cumpără de la noi numai zaharul conținut în sfecele cam ar fi echitabil — luând strict lucrul — ci și o cantitate mare de materii prețioase.

*) Afară de aceasta și prin frunzele sfeclilor se scoate o cantitate însemnată din aceste materii prețioase, dar fiindcă frunzele rămân în economia producătorului, materiile scoase prin frunze se rentore pământului, prin urmare se pot trece în vederea în calcularea de față.

mânt mai multe materii nutritoare și prin urmare dacă vom ca să nu se pericliteze fertilitatea pământului trebuie să se gunoască pământul în detrimentul altui ram de producțiune.

Interesant e a ști și cantitatea gunoiului, ce s'ar recere spre a restitui pământului materiile scoase prin producțiune. Să încercăm a afla și aceasta prin calculare.

Mai sus am văzut, că la sfecele au rămas ne-restituite

Kali 68·82

Phosphor 14·04.

În 1000 de chgrame adică în 10 măji metrice de gunoiu de vite cornute se află

Kali 3

Phosphor 1·5

Calculând aflăm că spre a restitui pământului materiile ce nu s'au putut restitui prin comina primită din fabrică ni-ar mai trebui $10 \times 24 = 240$ de măji metrice de gunoiu, adică cu tot cu gunoiul câștigat de la animalele nutrite cu comina de sfecele în cantitate de 18 măji metrice la olaltă 258 de măji metrice de gunoiu sau 129 de care de câte 2 măji metrice, precum sânt carele noastre.

Aceste mase colosale de gunoiu economul, care produce pe mai multe jugere sfecele nu le poate câștiga cu deosebire, dacă luăm în considerare, că gunoiera se repeșese după împregiurări tot al 4. sau al 5. an.

E evident așa dară, că întră împregiurările noastre de o restituire totală a materiilor nici nu poate fi vorba, ci numai de o restituire parțială, prin urmare sfeclile *storc succesiv pământul*.

Însă oare storc sfeclile pământul în aceea măsură, încât pământul să devină neapt pentru producerea altor plânțe economice?

Dacă privim mai din aproape sfecla de zachar vedem, că ea își ca nutremântul în mare parte din stratul inferior al pământului, unde nu străbat rădecinele cerealelor.

Acest strat inferior e pentru economul, care produce numai cereale un capital mort, o cameră plină, dar închisă.

Dacă luăm în considerare de o parte, că acest strat e un izvor avut de materii nutritoare, nefind până acum atins de ferul plugului și de altă parte, că stratul superior e cruțat prin sfecele, putem afirma că *deși în fiecare an se scoate prin producerea de sfecele o cantitate mare de materie nutritoare, totuși pe lângă o restituire parțială a materiilor în stratul superior mai esauriat prin producțiunea de până aci, adică pe lângă gunoiera normală a acestui strat, ea se poate cultiva mult timp fără a influința nefavorabil asupra cerealelor, însă tot va veni momentul, când și stratul inferior va fi esauriat și pământul cel puțin pe un timp va fi neapt pentru producerea sfeclilor.*

Pe baza acestora, cred că e motivată părerea mea, că față cu aceasta iutreprindere noauă, să nu fim prea optimiști și să nu primim orî ce condițiune pusă de fabricant avînd conștiința jertfelor ce le aducem în lucru și în materie.

(Va urma).

Comisariul de constituire al despărțământului Ciacovei, al reuniunii învățătorilor rom. gr. or. dela scoalele profesionale din diecesa Caransebeșului.

Nr. 15 ex 1889.

Convocare.

Prin aceasta se convoacă adunarea generală a despărțământului Ciacovei, aparținătoriu reuniunii învățătorilor români gr. or. dela scoalele conf. din diecesa Caransebeșului, care adunare se va ținea Mercuri în 20. Decembre 1889 la 10 oare a. m. în sala de învățământ a scoalei conf. gr. rom. din Ciacova după următorul:

Program:

1. Deschiderea adunării.
2. Alegerea unui notariu ad hoc.
3. Constituirea despărțământului pe anul adm. 1889/90, conform ordinațiunii M. On. Presidiu al reuniunii dtto 1/13 Nov. a. c. Nrul 114. publicată în Foia diecesană Nrul 47.
4. Ținerea de lecțiuni practice.
5. Alegerea unei comisii pentru elaborarea unui plan al oarelor pentru scoalele noastre conf. cu câte un învățătoriu respective cu 2 învățători.
6. Încasarea taxelor curente și restante respective liquidarea lor.
7. Defigerea locului pentru proxima adunare a despărțământului.
8. Diverse propuneri.
9. Închiderea adunării.

La această adunare se invită atât membrii acestui despărțământ, cât și alți bărbați iubitori de prosperarea causei scolare.

G h i l a d, în 10 Decembre 1889.

Aureliu Dragan, m. p.

comisarul de constituire.

Varietăți.

Dar preainalt. *Maiestatea Sa* a dăruit preagrățios 150 fl. v. a. pentru renoirea bisericii române greco-orientale din Togir.

Conjunctivita granuloasă (trachom) despre care publicasem și noi un circulariu al ministeriului de culte; dă de lucru și guvernului român. Încă astă toamnă era să se convoace o comisiune de specialiști spre a propune modalitățile; cum să se combată această boală tenace și molipsitoare, dar lipsind compatriotul nostru d. Dr. Crăinicean din capitală, acea comisiune abea acum s'a putut convoca, după ce d-sa a sosit acolo. Cercetările acelei comisii vor decide, dacă este necesară și pentru România o lege specială pentru combaterea trachomului, cum s'a creat acum câți-va ani pentru Ungaria.

Cor de plugari. În comuna noastră *Șintesci* la stăruința Părintelui capelan *Partenie Mateiu*, s'a înființat cor de plugari sub conducerea învățătorului *Traian Mihailoviciu*.

Limba românească scoasă din gimnaziul din Cluj. Foile magiare cu mare bucurie înregistrează *trista împregiurare pentru noi*, că din bugetul gimnaziului catolic din Cluj s'a șters suma, carea se da ca remunerație pentru propunerea limbii românești.

Moarte cauzată prin foc. În comuna Verendin din comitatul Caraș-Severin, săptămâna trecută într-o casă făcându-se foc în cuptoriu și umplându-se chilia cu cânepă, ca să se usce bine spre a-o milia, s'au întâmplat de-a luat toată cânepa flacăra. În chilie se afla o fetiță de 6 ani, carea punea cânepa lângă cuptoriu să se usce. Fetița văzând focul începî a striga „curi mamă,” și alergînd desperată prin chilie nu putea găsi ușa ca să easă afară. Mama fetiței care era în curte, ajungînd în chilie, nu putea găsi nenorocita fetiță prin fum și flacăra, când-va o zări și o scoase afară toată arsă, mai moartă. După aceea sermana femeie mai încercă de a scoate din odaie și alte lucruri, dându-i ajutoriu și soacră-sa. Ele însă nu numai că nu putură să scape nimic de furia focului, ci se arsă foarte greu astfel, că în a cincea zi muriră amîndoaue ear fetița murise mai înainte, a doua zi după catastrofă. Bărbatul casei pe timpul nenorocirii era în pădure; dînsul rămase deodată singur: fără mamă, fără soție și fără fiică, numai cu amara durere în inimă. *N. B.*

În confetăria D-lui N. Reich din loc, se află mare deposit de zacharicale, acomodate pentru *daruri de Creciun*.

Mulțămîta publică. Bisericeii noastre care deși micuță, dar cu privire la ornamentele bisericesci poate servi de model altor biserică, — îi lipsa un prâsnicariu înlocuit până acuma numai de icoana cu totul stearsă a *sântului Nicolae*. Acuma însă și aceasta scădere s'a delăturat făcîndu-se prin pictorul nostru, *Filip Mateiu*, toate prâsnicile de preste an, bine lucrate într'un cadru frumos. Dintre acestea însă au dăruit președintele comitetului par. *Petru Laboda* o icoană în preț de 2 fl., eară membrul de comitet *Petru Roman* doae icoane în preț de 4 fl. v. a. Tot așa au donat pe seama santei biserică și economul *Ioan Roman* un *Apostol* după ritul nostru întocmit, tipărit cu litere latine și frumos legat, în preț de 7 fl. v. a. care s'au procurat prin „*Librăria diecesană*” din Caransebeș. — Decî, pentru aceste fapte vrednice de imitat, vin și pe această cale și în numele comitetului parochial a esprima cea mai călduroasă mulțămîta dlor donatori; rugînd pre atotputintele D-zeu, ca să-i susțină spre folosul bisericăi noastre la mulți ani; eară pe D-lor îi rog, ca și mai departe, numai de astfel de sîmțăminte nobile să fie conduși; pentru ca să-și afle imitatori întră creștinii noștri de aici, întră cari acest sîmț este atât de rar. Rețisor în 15/12 1889. *Petru Borcan*, not. com. par.

Necrolog. În 6/18 l. c. s'a înmormîntat *Elena Stancovicu* din Caransebeș, răposată în 4/16 l. c. la 4 oare după-ameazi, ca mireasă în floarea vieții de 24 de ani. Remășițele pămîntesci s'au așezat spre repaus etern după ritul gr. or. în cripta familiară dela biserică cate-drală. Pe reposata o jlesc plini de durere mirele: *Ioan*

Manoilovicu căpitan c. și r., mătușele: *Sofia și Cornelia Stancovicu*, unchi: *Alisandru și Ioan Stancovicu*, apoi vărul: *Teodor Stancovicu* dimpreună cu alți numeroși consăngenî. Reposata a fost petrecută la locașul etern cu mare pompă și de un public foarte numeros și cuprins de condurere pentru soartea defunctei, carea pentru bunătatea și blîndețele se își căștigase stima tuturor, cari au cunoscut-o. *Fie-i țerîna ușoară.*

Bibliografie.

A. D. Xenopol. Istoria Românilor din Dacia Traiană. Iași 1889. Prețul 5 fl. v. a. Cuprins: Precuvîntare. *Cap. I. Dela întemeierea țerilor române până la Stefan cel Mare.* I. Întemeierea statelor române. II. Istoria Munteniei până la Vlad Țepeș. III. Istoria Moldovei până la Stefan cel Mare. IV. Organizarea primitivă a țerilor române.

Cap. II. Epoca lui Ștefan cel Mare. I. Vlad Țepeș și tinereta lui Stefan. II. Luptele lui Stefan cu Turcii. III. Ceî din urmă ani ai domniei lui Stefan. IV. Organizarea militară a țerilor române

Cap. III. Istoria țerilor române dela moartea lui Ștefan cel Mare până la moartea lui Vlad Țepeș. I. Istoria Munteniei dela Radu al IV. până la moartea lui Radu Paisie. II. Istoria Moldovei dela moartea lui Ștefan cel Mare până la a lui Petru Rareș.

Dr. Petru Pipoș. Metodica școlii populare. I. partea generală. Arad, 2887. Prețul 60 cr. II. partea specială 1889. Prețul 1 fl. v. a.

I. L. Caragiale. Teatru, cu o prefață de Dr. Titu Maiorescu. Bucuresci 1889. Prețul 2 fl.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățătoriu la școala confesională gr. or. română din Margine cu filia Zoranî în protopresviteratul Făgetului, comitatul Caraș-Severin, se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sînt:

1. În bani gata 176 fl. 74 cr.
2. Pentru conferințe 6 fl.
3. Pentru scripturistică 5 fl.
4. Pentru servitoriul școlii 9 fl.
5. 12½ hectolitre de grâu și 12½ hectolitre cucuruz în natură.
6. 40 de metri de lemne în natură aduse la școală.
7. Locuință liberă în edificiul școlii cu grădină de un juger.

Ceice doresc a dobîndi acest post își vor trimite recursele provăzute cu documintele prescise și adresate comitetului parochial din Margine cu filia Zoranî, la oficiul protopresviteral gr. or. român al Făgetului, până la terminul deschis.

Margine în 3 Decembre 1889.

[53] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu*, m. p. protopresviter tractual.

